

Oare chiar m-am întors de la Athos?

Dan C. Mihăilescu este critic și istoric literar. A lucrat ca cercetător la Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu“ și a editat suplimentul cultural *Litere, arte & idei* de la *Cotidianul*. Obține Premiul pentru debut al Uniunii Scriitorilor pentru volumul *Perspective eminesciene*. A publicat 16 volume de eseuri (printre care *Stângăcii de dreapta*, *Îndreptări de stânga*, ciclul *Viața literară*, *Despre omul din scrisori. Mihai Eminescu*), a tradus din Jean-François Revel, Eugène Ionesco, Emmanuel Todd, Vladimir Bukovski ș.a., a deținut rubrici în revistele *Luceafărul*, *Transilvania*, *22*, *Idei în dialog*, *România literară*, *Ziarul de duminică*, *Dilema veche*, precum și în *Evenimentul zilei* și *Jurnalul național*. Din anul 2000 este realizatorul emisiunii *Omul care aduce cartea*, la ProTV. Printre preocupările sale constante se află literatura memorialistică și epistolară.

DAN C. MIHĂILESCU

Oare chiar m-am întors de la

ATHOS?

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Autorul și editura mulțumesc domnilor Andrei Rosetti, Ionuț Totu, Ovidiu Golescu, Ion Minoiu și Cristian Dițoiu pentru fotografiile reproduse în volum.

De asemenea, un gând special de mulțumire se cuvine domnilor Constantin Flondor, Horea Paștina, Mihai Sârbulescu, George Mircea, Sorin Scurtulescu și, din nou, Andrei Rosetti și Cristian Dițoiu pentru amabilitatea de a ne fi pus la dispoziție fiecare câte o lucrare din cele inspirate de călătoria la Muntele Sfânt.

Fără această frumoasă însoțire, cartea ar fi fost ne-întemeiată. Și neîncheiată.

Redactor: Lidia Bodea
Coperta: Angela Rotaru
DTP: Florina Vasiliu, Dan Dulgheru

Tipărit la C.N.I. Coresi S.A.

© HUMANITAS, 2011

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
MIHĂILESCU, DAN C.

Oare chiar m-am întors de la Athos? / Dan C. Mihăilescu. –

București: Humanitas, 2011

ISBN 978-973-50-3204-3

821.135.1-94

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro

Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 021 311 23 30 / 0372 189 509

*Se dedică minunatului cuplu
Maria și Costion Nicolescu*

Prolog

*Oare chiar m-am întors
de la Athos?*

„Cine știe... tace. Cine nu știe – vorbește.“
Iată înțeleapta vorbă din bătrâni, acasă la ea
deopotrivă în *Pateric*, în sufism, confucianism
sau budismul Zen, cu care am crezut de cuviin-
ță să-mi încep rândurile despre călătoria la
Sfântul Munte. Ca penitență. Nu de alta, dar
zilele trecute am găsit din întâmplare o „Carte
de cetire“ tipărită la Iași în 1883 – *Învățătorul
copiilor în clasele primare* – unde scrie limpe-
de: „Ascultă mult și vorbește puțin, căci pen-
tru aceasta ți-a dat Dumnezeu două urechi și
numai o gură“! Pas de mai spune ceva.

Îndeobște, astfel de experiențe se fac și se
tac. Nici pentru smerita lume athonită – părin-
tește, adică sever îngăduitoare cu venirea străi-
nilor, dar și mai bucuroasă de plecarea lor –, nici
pentru erudita, resemnata sau trufașa aplecare
a mirenilor, cu sau fără agendă religioasă, *încă*
o poveste acut subiectivă a Athosului nu înseam-
nă mare lucru. Ești ca o scoică pe plajă, un fleac
în infinitate. Ca un melc fugit din cochilie. Ca

un fulg. Grațios, poate, dar inutil în fond. La ce bun vorbirea de-negrăitului și glosarea în jurul de-nescrisului?

Mi-aș dori ca, înainte să începeți lectura acestor pagini, să vă opriți măcar un minut agitația interioară, așa cum ni se întâmplă când ajungem brusc în fața mării ori la poalele muntelui. Să coborâți alene pleoapele, să *întindeți* precauți, dar cu înfiorare auzul, nările, degetele, pecetluind buzele, și să vă închipuiți alunecarea unei corăbii pe apele mării Egee. Flancată la o lungime de braț de șiruri de pescăruși năstrușnic-flămânzi, năbădăioși, obraznici, apucători și gureși cât cuprinde, gata să-ți fure din zbor firimitura. Departe, în zare – creste de munți, într-o ceață diafană, ca faldurile unei rochii de zână. Dincoace, țărnul mării, însemnat de cetăți și fortificații creștine cu nume de basm: Dochiaru, Xenofont, Xeropotamu, Gregoriu, Dionisiu, Sf. Panteleimon, Pantocrator, Vato-pedi, Stavronikita, Iviron, Karakalu, Prodromu...

Iar marea, sub noi, maică iubitoare și amenințătoare, lascivă și crudă, leagăn, altar și sicriu, cu albastrul incredibil, ucigător și vital deopotrivă. Maternă și perversă, amăgitoare, eliberatoare și, totodată, sufocantă prin majestăte, alinătoare prin grație. Dincolo și dincoace, munții cruciați, împăduriți cavaleri înzăuați în stânci musculoase, piatra colțoasă, aspru și bogat mușcătoare a crestelor năprasnic prăvălitate în brațele mării.

Țipetele nervoase ale pescărușilor, înfipite în imaginea chiparoșilor țâșnind mândru către

cer, odată cu foșnetul apelor mării sub chila vaporului și cumișenia întipărită pe cer a turelor blând aurite sub mărinimia soarelui pânguitor – iată ce a însemnat pentru mine primul contact cu lumea Athosului. Plutirea între două porturi, Uranopolis și Daphni, pe vaporul „Sf. Panteleimon“, cu palmele întinse către aripile încordate și ciocurile avide ale acestor prevestitori ai *libertății ca supunere*.

I
Muncit de draci,
lucrat de îngeri

*Câteva petale
dintr-o istorie cu ghimpi*

Nici măcar nu știam că, de vreo mie de ani încoace, locul se numește pur și simplu „Grădina Maicii Domnului“. Zice că, mergând în Cipru împreună cu Sf. Ioan, Maria a poposit cam pe unde se află azi mănăstirea Iviron. Atât de mult a încântat-o locul, încât i-a înălțat rugă Fiului ceresc să i-l dăruiască, în ciuda faptului că locuitorii erau păgâni. Un glas s-a auzit atunci dintre nouri: „fie locul acesta al tău, grădina ta, raiul tău și adăpost celor ce-și caută mântuirea!“

De fabuloasa justificare a numelui aveam să mă încredințez peste doar câteva zile. Deocamdată, proptirea ființei mele în coasta meșterilor și ucenicilor grupului „Prolog“ era tot ce poate fi mai nepotrivit, nemotivat și paradoxal. Bașca agasant, supărător și (fără vina mea!) chiar umilitor pentru unii dintre ei. O să mă explic. Doar că – iertare – explicația va fi, cale de muuuulte pagini, cam lungă.

Când, prin ianuarie-februarie 2011, Costion Nicolescu m-a întrebat dacă aș fi de acord să-i

însoțesc, oarecum pe post de cronicar în pele-
rinaj, vreo 10-12 zile, după Paști, la Sfântul
Munte pe Constantin Flondor, Horea Paștina
și Mihai Sârbulescu, însoțiți de Mircea Oliv,
Ionuț Totu și câțiva tineri alumni (Andrei Ro-
setti, Sorin Scurtulescu, Nicolae Badiu, George
Mircea, Cristian Dițoiu, ucenici fascinați deo-
potrivă de Rubliov și Van Gogh, de Teofan
Cretanul, Klee și Mondrian, de Leonardo, Fra
Angelico, erminiile bizantine și impresionism),
am spus un „da“ pe cât de (sincer) instinctiv,
pe atât de inconștient. Pe atunci, lui Costion
nu-i apăruse încă jurnalul călătoriei athonite
din 2009, *Et in Athos ego. Muntele sfințit* (Ed.
Reîntregirea, Alba Iulia), cu Constantin Flon-
dor, Ion Grigorescu, Horea Paștina, Mihai Sâr-
bulescu, Alexandru Antonescu. Dacă aș fi știut
care-mi este adevărata menire, zău că *nu* aș
fi acceptat. Să aduci în îngereasca împărăție
a Răbdării, Ascultării și Isichiei un năbădăios
atlet al neliniștii, hedonismului și insubordo-
nării, ca mine, apoi asta va să zică un sadoma-
sochism demn de cele mai perverse scenarii ale
nesupunerii cu agendă protestantă! Am înțeles
doar că aceeași Arhiepiscopie, adică ÎPS Andrei
Andreicuț, binevoiește să sprijine încă un pele-
rinaj al pictorilor Prologului la Sfântul Munte,
cu mine moț (la propunerea lui Costion) pe post
de scribe post factum.

Or, între amintirile sale dumnezeiesc-belalii,
dar marcate cu fierul roșu, biata mea cocioabă
sufletească va alinta câte zile-o avea *două* con-
vorbiri telefonice din seara dinaintea operației

Cuprins

- PROLOG / 7
Oare chiar m-am întors de la Athos? / 9
- I. MUNCIT DE DRACI, LUCRAT DE ÎNGERI / 13
Câteva petale dintr-o istorie cu ghimpi / 15
Iute alfabetizare pe vapor / 24
O nepotrivire strigătoare la cer / 28
Pe firul apei / 36
- II. OAMENI ȘI NATURĂ, CU ÎNGERI DEASUPRA / 67
„Cei fără povățuitor cad ca frunzele“ / 69
Părintele Daniil, o duminică de om / 79
Arhimandritul Efrem / 81
- EPILOG / 89
Câteva motive pentru care m-aș întoarce / 91